

Katra diena ir svētki, kad esam mēs kopā!!!

Daudz, kas jau bijis. Mums daudz, kas vēl priekšā!

Lai izdodas viss, ko plāno un cēri.

Sveiciens biedriem!!! Avīzei Nr.100!!!

Atskats uz Latvijas Restauratoru biedrības pavasara braucienu

Latvijas Restauratoru biedrība no 9. maija līdz 11. maijam devās iespaidīgā un izglītojošā braucienā uz Latgali, kurā tika apmeklētas vairākas nozīmīgas kultūrvēsturiskās vietas, kurās darbus ir veikuši Biedrības biedri un draugi, kuri labprāt dalījās savās zināšanās, kā arī pastāstīja par veiktajiem darbiem. Biedrība jau vairākus gadus ilgojās doties Latgales virzienā, un šogad beidzot saņēmās, un drosminieki, kuri nenobijās no trīs dienu ceļojuma pa Latgali, redzēja daudzus interesantus objektus, kā arī ieguva jaunas zināšanas. Šī brauciena mērķis bija ne tikai iepazīties ar restaurācijas darbiem dažādās ēkās un objektos, bet arī dalīties pieredzē un apspriest restaurācijas procesus un tehnoloģijas.

Brauciens, kā vienmēr sākās ļoti agri, un pirmais ceļa mērķis tika sasniegts vēl agrā pirmspusdienā – Varakļānu muižā. Muižā mūs sagaidīja muižas pārvaldniece, kura mūs iepazīstināja ar pils ekspozīciju un Varakļānu vēsturi. Biedrības biedre Lolita Hermsa ieveda savā restaurācijas procesā un iepazīstināja ar restaurācijas izaicinājumiem šajā pilī. Lolita jau vairākus gadus Varakļānu muižā restaurē sienu gleznojumus. Lolita gan parādīja notiekošos darbus, veikto izpēti, gan arī telpas, kurās ir atklāti jauni gleznojumi un padziļināta

Lolita Hermsa iepazīstina ar darbu norisi Varakļānu pilī.

izpēte un restaurācijas darbi ir vēl tikai sagaidāmi. Pēc Lolitas stāstījuma dalībnieki klausījās Mārtiņa Zidera attālināto lekciju par gleznu “Svētais Ignācijs” restaurāciju, ko papildināja Aigars Pilenieka stāstījums par darbu pie gleznas pamatnes.

Tālāk mūsu ceļš veda uz Preiļu pili, kurā Pils saimnieces Madaras Pastares vadībā iepazīnāties ar pils

Varakļānu pils. Sienas gleznojuma fragments.

Restauratori Preiļu pilī.

atjaunošanas darbiem un autentiskajiem saglabājušies fragmentiem.

Ceļojums turpinājās uz Feimaņu baznīcu, kur mūs laipni uzņēma un ar baznīcas vēsturi, kā arī Feimaņu vēsturi iepazīstināja latgaliešu karoga autors Māris Rumaks. Esošā koka baznīca ar diviem torņiem uzcelta 1756. gadā. Šajā baznīcā esošo gleznu “Svētais Bartolomejs” un “Svētais Andrejs” restaurāciju veikušas Liene Muceniece un Agnija Burmeistere.

Restauratori Feimaņu baznīcā.

Lielu interesi un restauratoru vidū izraisīja netālu no baznīcas esošā ornātu izstāde. Tekstila restauratores pazuda zīda, samta un brokāta dzīlēs, pētot izgatavošanas veidus un daloties savā pieredzē ar citiem.

Restauratori Ornātu izstādē.

Pametuši Feimaņu baznīcu, ar nelielu loku devāmies uz Aglonas Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas baziliku. Aglonā ar plašu stāstījumu par Aglonas dievmātes ikonas izpēti un restaurāciju iepazīstināja Zane Kēlere un Dmitrijs Laščetko. Minētai svētbildei, kas jau pirms trīsdesmit gadiem ir bijusi konservēta un restaurēta, 2019. gadā tika atkārtoti veikti konservācijas darbi – grunts slāņa stiprināšana. Bīskaps šos darbus uzticēja veikt restauratoram, ikonu un temperas glezniecības speciālistam Dmitrijam Laščetko. Paldies Aigaram Pileniekam par „vērīgo aci”, kurš laicīgi pamanīja izmaiņas gleznojuma virsmā un nodeva ziņu tālāk atbildīgajām personām! Šāda rīcība visnotaļ paglāba šīs

svētbildes gleznojumu no nopietniem bojājumiem un neatgriezeniskiem zudumiem. Savukārt iespējamo rizu restaurēja metāla restaurators Edvīns Šteingolds.

Nākošais pieturas punkts bija viens no vecākajiem Latgales koka dievnamiem, kas saglabājies savā sākotnējā vietā kalna galā – Bērzgales Dieva Apredzības Romas katoļu baznīca. Šajā baznīcā savu pedagoģisko darbību turpināja Zane un Dmitrijs, iepazīstinot kolēģus ar Dievmātes svētbildes restaurācijas tehnoloģiju. Īpaša uzmanība tika pievērsta problemātikai, kas saistās ar jau iepriekš restaurētu darbu, meklējot risinājumu restaurācijas kontekstā, respektīvi, pārgleznojumu noņemšanā. Tika apskatīti pamatnes konservācijas risinājumi, kas jau reiz ir bijusi dublēta un līdz ar to tās izmērs ir ticis mainīts. Papildus tika pievērsta uzmanība šīs Dievmātes mākslinieciski vēsturiskajam nosaukumam un iespējama izcelsmei. Tāpat kā Aglonas dievmātei, arī Bērzgales Dievmātes rizu restaurēja Edvīns Šteingolds.

Dienas noslēgumā viesojāmies Pušas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcā, kur mūs uzņēma draudzes vadītājs. Lai arī no sākuma restauratoru cemošanās tika uztverti rezervēti, tad pamazām, vārds pa vārdam draudzes vadītājs atklāja gan baznīcas vēsturi, gan pats savu pieredzi. Interesanti, ka baznīcas koka konstrukcijas ir pakļautas aktīvam dzeņu uzbrukumam, kuram pašreiz draudzei nav risinājuma.

Sestdienā, agri no rīta pabrokastojuši, devāmies uz Ludzu. Ludzā apmeklējām Lielo Sinagogu, Pilsdrupas un Ludzas Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas Romas katoļu baznīcu, kurā par skulptūras “Svētais Stefans” izpēti un restaurāciju stāstīja Aigars Pilenieks. Restaurators savā stāstījumā izcēla skulptūras izpētes nozīmību un iespēju mūsdienu laikmetā noorganizēt attālinātas kopsapulces ar nozares profesionāļiem, lai diskutētu par skulptūras tēla identificēšanu,

kā arī par pašu restaurācijas procesu, paverot dažādas restaurācijas un konservācijas iespējas. Objekta pētniecības process ir svarīga restauratora darba sastāvdaļa, kas atspoguļojās arī netālu no baznīcas esošās Dievmātes skulptūras zudušo tekstu atrašanās un vēlāk rekonstruēšanā.

Saveļņiku kapi un kapliča: Apskatīti gleznas „Noņemšana no krusta / Pietā” konservācijas darbi un Saveļņiku kapličas ieejas mezgla restaurācija. Saveļņiku kapos daudziem bija iespēja iepazīties ar biedrības biedru Vilni Gavaru, kurš 2024. gada pievienojās biedrības rindām. Priesteris Vitālijs Filipenoks iepazīstināja ar Saveļņiku kapličas vēsturi, savukārt Vilnis stāstīja par kapličas stāvokli un restaurāciju. Dmitrijs ar

Pie Seveļņiku kapličas. Biedrības biedrs restaurators Vilnis Gavars stāsta par kapličas stāvokli un restaurācijas darbiem.

Seveļņiku kapličā. Zane Kēlere stāsta par restaurācijas darbiem.

Zani savukārt iepazīstināja ar gleznas restaurācijas darbiem. Glezna „Pietā” dotajā brīdī atrodas restaurācijas darbnīcā, taču ar attēlu palīdzību arī attālināti ir labi redzami lielie pamatnes bojājumi un plašie virsmas pārkrāsojumi. Restauratore Zane Kēlere vēlāk atzīmēja, ka patīkami bija dzirdēt atbalstu un kopīgu izpratni no kolēģiem par tādu niānsi kā olas baltuma pārklājuma noņemšana no gleznojuma virsmas.

Pēc nelielās, jaukās kapličas kopā ar priesteri devāmies uz majestātisko Pasienas Sv. Dominika Romas katoļu baznīcu. Baznīca pārsteidza ar savu grandiozumu un skaistumu. Priesteris

Restauratori Pasienes baznīca.

Jāva uzkāpt altāri, kā arī noveda nesen sakārtotajos baznīcas pagrabos.

Nākošais izpētes objekts bija Dagdas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca, kurā čaklāki pamanījās uzkāpt baznīcas tornī, lai apskatītu Varakļānu Novada muzejā esošās gleznas novietošanas vietu. Glezna ilgstoši tikusi izmantota kā lūkas vāks. Pēc meklējumiem tas arī izdevās un var tikai pabrīnīties, kā glezna ir “izdzīvojusi” līdz mūsdienām.

Neliels atpūtas brīdis bija Indras laimes muzejs. Laimes formulas apdullināti, izdejojušies un sadauzījuši porcelāna krūzītes vai apakštasītes, devāmies tālāk izzināt Latgales restaurācijas noslēpumus.

Nākošais apmeklējams objekts bija pie pašas Baltkrievijas robežas – Piedrujas Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas Romas katoļu baznīca.

Pēdējā brīdī pirms izbraukšanas robežsargi piekrita mūsu apmeklējumam. Zane ar Dmitriju stāstīja par savu pieredzi vairāku gadu garumā baznīcas restaurācijas darbos – par domstarpībām ar Polijas kolēģiem gan par poļu restaurācijas tehnoloģiju sienas gleznojumu restaurācijai, gan interjera un eksterjera koka priekšmetu restaurācijas tehnoloģiju. Uzsvāra punkts tika likts uz restaurācijas ētiku un tās neievērošanas piemēriem.

Dienas noslēgumā devāmies uz Krāslavas Svētā Ludviga Romas katoļu baznīcu, kur sagaidīja gan Dzintra Bukeviča, gan priesteri,

Biedrības biedre Dzintra Bukeviča sagaida restauratorus Krāslavas Svētā Ludviga Romas katoļu baznīcā.

gan draudzes priekšnieks. Dzintra iepazīstināja ar baznīcas vēsturi un paveiktajiem restaurācijas darbiem. Savukārt Dmitrijs un Zane stāstīja par paveikto altāru un gleznu “Sv. Trīsvienība”, “Sv. Vincents” un

Laimīgais pāris Laimes muzejā atpūtas brīdī.

Dmitrijs Laščetko un Zanes Kēlere stāsta par Krāslavas Svētā Ludviga Romas katoļu baznīcas restaurāciju.

“Sv. Staņislavs” restaurācijā – par izaicinājumiem, darbus uzsākot, un izmantotajām tehnoloģijām, izvērtējot baznīcā lietotās dažādas restaurācijas metodes attiecībā pret restaurācijas ētikas jautājumiem. Tika apspriestas gleznu restaurācijas un dublēšanas metodes. Tika stāstīts

par centrālā altāra ilgo, taču visnotaļ veiksmīgo restaurācijas procesu, kas tika pabeigts 2015. gadā.

Vēl paviesojušies baznīcas kriptā un apskatījuši grāfu Plāteru kapenes, devāmies uz naktsmājām Daugavpilī.

Sestdienas rīts sākās ar Līksnas Jēzus Sirds Romas katoļu baznīcas

apmeklējumu. Līksnā mūs laipni sagaidīja draudzes vadītāja Sintija Giptere, kura laipni stāstīja gan par baznīcas vēsturi, gan norisēm tajā, gan uzveda ērģeļu balkonā un uzspēlēja restauratoriem par godu ērģeles, gan ļāva kļīst virs baznīcas velvēm bēniņos. Izglītojošo darbu Līksnā

Aigars Pilenieks Līksnas Jēzus Sirds Romas katoļu baznīcā stāsta par gleznu “Sāpju Dievmāte” restaurāciju.

turpināja Aigars, kurš stāstīja par gleznas "Sāpju Dievmāte" restaurāciju. Restaurators plaši izklāstīja gleznas nonākšanu pie viņa darbnīcā, gleznas restauratoru piesaistīšanu no Latvijas Mākslas akadēmijas, gan lielo pētniecības darbu, kas saistīts ar gleznas identificēšanu, autoru, īpašnieku maiņām, kas vainagojās ar gleznas iekļaušanu aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un objekta dāvināšanu Līksnas baznīcai. Stāstījumu papildināja prezentācija, kurā visi šie procesi tika vizuāli attēloti.

Pēc Līksnas apmeklējuma atgriezīamies uz pāris stundām Daugavpilī, apmeklējam Daugavpils cietoksni. Izklīdām par Rotko muzeju, kultūras un mākslas telpu "Martinsona māja" un cietoksni esošo krāmu tirgu.

Pēc nelielas pusdienu pauzes Daugavpils centrā posāmies caur Sēliju Rīgas virzienā. Pirmā pieturas vieta mājupceļā bija Lašu evaņģēliski luteriskā baznīca. Zane ar Dmitriju turpināja izglītēt kolēģus par gleznu „Jēzus Kristus” un „Augšāmcelšanās” restaurāciju. Apskatot gan šo gleznu visnotaļ interesanto vēsturi, gan izpēti, gan pašu restaurācijas procesu, var secināt, ka baznīcas draudzes vēlme un iesaiste baznīcas kultūrvēsturisko un mākslas priekšmetu saglabāšanā ir īpaši nozīmīga!

Tālāk apmeklējām Subates baznīcu, kura pārsteidza ar savu interjeru

– grezno altāri, kanceli, biktssolu, kristāmtrauka un ērģeļu luktu. Draudzes priekšniece iepazīstināja ar baznīcas vēsturi un aktuālajām baznīcas saglabāšanas problēmām. Pirms prombraukšanas draudzīgi palīdzējām izvākt no baznīcas telpas tur sanesto malku.

Nākošais pieturas punkts bija Gārsenes baznīca, kura savukārt pārsteidza ar savu vērienīgo arhitektūru, kāpņu telpu un "Walker & Co" būvētajām ērģelēm. Draudzes priekšnieks izrādīja gan ērģeļu luktu, gan bēniņus. Būves preventīvas restaurācijas nepieciešamība ir būtisks priekšnosacījums tās turpmākai saglabāšanai.

Noslēgumā mūs ar kafiju un cepumiem sirdsmīļi sagaidīja Ēberģes draudzes priekšniece, kuras aizraujošais stāstījums gan par baznīcas vēsturi, gan jauno altārgleznu un restaurācijas norisēm aizkavēja mūs plānotās pusstundas vietā uz vairākām stundām. Daudziem bija pārsteigums par Rīgas Celtniecības koledžas un Uģa Baļļas sadarbību ar baznīcu. Cerams, ka šī sadarbība paplašināsies arī jaunos projektos. Noslēgumā apskatījuši baznīcas kriptu, devāmies uz Rīgu.

Kopumā jāsaka, ka brauciens sniedza vērtīgu pieredzi un zināšanas par dažādu kultūrvēsturisko objektu restaurāciju un atjaunošanu Latvijā. Dalībnieki guva ieskatu gan teorētiskos, gan praktiskos restaurācijas aspektos, kas

veicināja izpratni par restaurācijas nozīmīgumu un metodēm. Protams, brauciens bija ļoti intensīvs ar lielu apmeklēto objektu skaitu, taču diez vai būtu vērts tik tālu braukt un redzēt mazāk. Brauciena formāts, ka paši stāstām par paveiktajiem darbiem, varbūt mūsu ierastās noslēgtības dēļ kādam varbūt likās pat neparasts vai pat izklaustījās pēc izrādīšanās, beigās tomēr ļāva atrast kopīgu sarunu un diskusijas tēmu, kas, cerams, ļaus raisīties kopīgām idejām un sadarbībai. Noslēgumā jāpiebilst, ka sapratām, ka jābrauc vēl. Droši vien tāpat tas aizņems trīs dienas. Ir daudz, ko redzēt un piedzīvot. Cerams, ka biedri, kuri šoreiz nobijās no trim dienām, nākošreiz nenobīsies. Ja nu kas, aicinām biedrības biedrus aicināt apmeklēt savus objektus un dalīties savā pieredzē.

Paldies visiem biedrības biedriem un draugiem, kuri nenobijās un piedalījās braucienā! Paldies Latvijas Kara muzejam, kurš atbalstīja savu restauratoru piedalīšanos! Paldies Aigaram, Dmitrijam, Dzintrai, Lolītai, Mārtiņam un Zanei, kuri dalījās ar saviem pieredzes stāstiem un zināšanām. Īpašs Paldies Robertam par brīnišķīgo atskata video, kas ļauj izjust brauciena sajūtu un norisi!

Atskatu sagatavoja:

*Ronalds Lūsis, Aigars Pilenieks,
Zane Kēlere.*

Eiropas konservatoru-restauratoru konfederācija E.C.C.O. – the European Confederation of Conservator-Restorers

1. Kas ir E.C.C.O.?

E.C.C.O. jeb Eiropas konservatoru-restauratoru organizāciju konfederāciju (European Confederation of Conservator-Restorers' Organisation) 1991. gadā izveidoja 14 Eiropas konservatoru-restauratoru organizācijas. Pašlaik E.C.C.O. sastāv no 26 organizācijām 23 Eiropas valstīs, kopumā pārstāvot 6000 jomā darbojošos profesionāļus,

tostarp arī vienu starptautisku organizāciju (IADA).

Organizācijas misija ir praktiskā, zinātniskā un kultūras līmenī organizēt, attīstīt un popularizēt konservatora-restauratora profesiju, noteikt standartus un regulēt praksi Eiropas līmenī un veicināt profesionāļu savstarpējo saziņu un mobilitāti, kā arī stiprināt konservatora-restauratora lomu un pienākumus kultūras

mantojuma saglabāšanas kontekstā.

Organizācijas vīzija: kultūras mantojums tiek aizsargāts sabiedrībai ar augstiem standartiem profesionālā konservācijas-restaurācijas praksē.

2. Ko dara E.C.C.O.?

E.C.C.O. strādā, lai veicinātu konservatoru-restauratoru profesiju vairākos veidos:

1) Izglītība un apmācība:

E.C.C.O. sadarbojas ar augstskolām

un citām izglītības iestādēm, lai veidotu vienotus standartus konservācijas-restaurācijas izglītībā. Tas nodrošina to, ka profesionāļi iegūst nepieciešamās zināšanas un prasmes.

2) Nozares politikas veidošana:

Organizācija sadarbojas ar Eiropas Savienības institūcijām, lai izstrādātu normatīvās vadlīnijas un tiesisko regulējumu, kas aizsargā kultūras mantojumu un nodrošina konservatoru-restauratoru profesionālo statusu.

3) Profesionālie standarti:

E.C.C.O. ir izstrādājusi "Profesionālo kompetenču vadlīnijas", kurās ir definēti galvenie principi un prasības, kas jāievēro profesijā.

4) Tīkla veidošana:

E.C.C.O. dalīborganizācijas pārstāv ap 6000 konservatoru-restauratoru. Tas nodrošina iespēju dalīties pieredzē, resursos un informācijā starp valstu kolēģiem.

3. Kāpēc LRB tika uzaicināta?

Kādas saistības?

Latvijas Restauratoru biedrības pārstāvji uz pasākumu tika uzaicināti kā novērotāji, lai iepazītos ar E.C.C.O. darbību un apsvērtu iespēju kļūt par tās dalīborganizāciju.

Lai iestātos E.C.C.O., katrai organizācijai katru gadu ir jāmaksā dalības maksa. Tā tiek aprēķināta katrai organizācijai individuāli un ir atkarīga no biedru skaita, kā arī no izvēlētajā dalības veida:

- Pilntiesīgs biedrs: jebkura profesionāla organizācija vai šādu organizāciju federācija, kas ju-

ridiski izveidota saskaņā ar savas valsts likumiem un paražām un kuras pilntiesīgos biedrus veido tikai kultūras mantojuma konservatori-restauratori, kas atrodas Eiropas Savienībā vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EFTA) dalībvalsts, kas akceptē E.C.C.O. un kas oficiāli atzīst "Profesionālās vadlīnijas", ko pieņēmusi E.C.C.O.

- Asociētais biedrs: jebkura cita organizācija vai institūcija, kuras darbība veicina kultūras mantojuma konservācijas-restaurācijas attīstību un uzlabošanu un kas akceptē E.C.C.O. un kas atzīst E.C.C.O. pieņemtās profesionālās vadlīnijas.

E.C.C.O. prezidentu sanāksme un ģenerālā asambleja.

19.–20. maijs, Bratislava, Slovākija

19. maijs – Prezidentu tikšanās, ekskursija

Pirmajā pasākuma dienā notika prezidentu sanāksme, kur katra no dalībvalstīm uzstājās ar prezentāciju par savu organizāciju. Kā viesi tika uzaicināti ne tikai Latvijas, bet arī Lietuvas, Igaunijas un Ukrainas pārstāvji, kam arī bija klātesošie jāiepazīstina ar savām organizācijām, to darbību un aktualitātēm.

Tika runāts par restauratora-konservatora profesiju katrā no dalīborganizācijām, pētījumiem, izaicinājumiem un problēmām. Šī sadaļa šķita īpaši vērtīga un interesanta, jo tas ļāva ielūkoties citu organizāciju darbībā, pieredzēs un salīdzināt to ar Latvijā notiekošo.

Pēc iepazīšanās ar citu valstu aktualitātēm tika organizēta kopīga ekskursija uz Bratislavas pili, kurā pēc tās nodegšanas 19. gs.

sākumā ilgstoši tika veikti apjomīgi atjaunošanas darbi.

20. maijs – Ģenerālā asambleja, ekskursija

Otrajā pasākuma dienā notika ģenerālāsambleja, kur uzmanība tika veltīta aktuālajiem jautājumiem un atskaitēm, kā arī jaunās valdes vēlēšanām. Klātesošie tika iepazīstināti ar budžeta plānu nākamajam gadam, nākotnes plāniem un aktuālajiem projektiem un konferencēm, kuros organizācijā ir piedalās.

Pasākuma noslēgumā dalībniekiem un viesiem bija dota iespēja apskatīt Bratislavas universitātes restaurācijas nodaļu, satikt tur esošos pedagogus un studentus. Bratislavā ir iespējams apgūt restaurāciju stājglezniecības, koka, papīra, akmens, tekstila, monumentālās mākslas, fotogrāfijas un laikmetīgās mākslas jomās.

Secinājumi? Kādi ieguvumi?

Latvijas dalība organizācijā ir būtiska tieši starptautisku kontaktu dibināšanas kontekstā. Bija ļoti vērtīgi iepazīt restauratorus no dažādām Eiropas valstīm, diskutēt par aktualitātēm un problēmajautājumiem, kas liekas, ka skar tikai mūs, taču, satiekot un aprunājoties ar citu Eiropas valstu restauratoriem, secināms, ka tomēr šie jautājumi ir aktuāli gandrīz visur. Un, esot kopā kā daļai no šādas lielas organizācijas, ir iespējams tos aktualizēt un pievērst plašākas sabiedrības uzmanību.

Linda Līva Oše,

speciāliste restaurācijā NKMP,

LRB valdes locekle

Ronalds Lūsis,

LRB valdes priekšsēdētājs

Latvijas Mākslas akadēmijas Restaurācijas katedra: tradīcijas, meistarība, nākotne

Pavisam drīz, 2025. gada rudenī Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) Restaurācijas katedra svinēs 35 gadu jubileju. Pateicoties Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Finanšu ministrijas gādībai, 2022. gadā LMA rīcībā tika nodota kādreizējā LU Bioloģijas fakultātes ēka Kro-

nvalda bulvārī 4, kur nu jau otro gadu mitinās arī restauratori. Ēka ir mājvieta ne tikai dažām Akadēmijas nodaļām un starptautisko programmu studiju procesam, bet arī LMA paspārnē esošajiem trim institūtiem, nelielai izstāžu telpai, kā arī studentu rīcībā ir divas lielas un vairākas ma-

zas auditorijas lekcijām, zīmēšanai un gleznošanai paredzētas telpas. Plašās un gaišās telpas ir liels kontrasts iepriekšējām katedras mājvietām Kalpaka bulvāra ēkas bēniņos, kur tika pavadīti 32 mācību gadi.

Pavisam īsi par katedras vēsturi – pirmā mājvieta restauratoriem bija

tagadējā zīmēšanas katedra LMA bēniņos, kur tika atvēlētas 2 telpas – viena restaurācijas darbiem, otra – pasniedzējiem. Tie, kas absolvējuši LMA, noteikti atceras zīmētavu “šarmu” – cīņu par vietu un svaigu gaisu šaurajās, sutīgajās telpās, kas it nemaz nebija piemērotas mākslas darbu atjaunošanai un glabāšanai. Šajās telpās katedra pavadīja 10 gadus.

Klīst runas, ka LMA Restaurācijas apakšprogrammas izveides idejas autors bijis tēlnieks, ilggadējs LMA pasniedzējs Arvīds Drīzulis (1934–2019). Viņa ideja gan bija saistīta ar tēlniecības restaurāciju, bet viss realizējās citā virzienā. Restaurācijas katedra darbu sāka 1990. gada 1. oktobrī, kad kā stundu pasniedzēja tajā sāka strādāt Liene Zaļkalne. Nodaļas statuss juridiski LMA apstiprināts pēc diviem gadiem – 1992. gada 1. oktobrī, tās pirmais vadītājs bija tēlnieks Arvīds Voitkāns. Kā stundu pasniedzēja restaurācijā līdz 1996. gadam ir restauratore–vecmeistare Rita Astra Plaude (1913–2020). No 1997. gada 1. janvāra studentus restaurācijā sāk apmācīt restaurators–vecmeistars Jānis Bokmanis (1929–2013). Gleznniecības materiālu tehnoloģiju un gleznniecības kopēšanu toreiz un tagad pasniedz Andris Začests, nu jau kā emeritētais profesors.

Ar 2000./01. mācību gadu Restaurācijas katedras jaunās telpas ir turpat LMA ēkas otrā spārnā, kur pirms tam atradās Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas skola. Katedrā kā restaurācijas pasniedzēja sāk strādāt restauratore–vecmeistare Gunita Čakare, vēlāk arī kā laboratorijas vadītāja. Jaunās restauratoru telpas, lai arī atkal bēniņstāvā, tomēr bija plašākas, ar iespēju izveidot “tumšo telpu” darbam ar UV gaismu, atsevišķu telpu “netīrajām darbiem” – gruntēšanai un darbam ar koku, tika labiekārtota telpa fotografēšanai un darbam pie datoriem, kā arī divas atsevišķas restaurācijas darbnīcas, kurās ar laiku tika uzstādīta ventilācijas sistēma drošākai darba

videi.

Šajā pašā mācību gadā par katedras vadītāju tiek apstiprināts Rihards Pētersons, bet drīz jau šo amatu ieņem Andris Začests, kurš par katedras vadītāju nostrādā 18 gadus.

No 2001. gada pēc studiju pabeigšanas katedrā strādājuši virkne bijušo studentu gan kā stundu pasniedzēji, gan kā metodiķi – Jekaterina Pokatova, Anita Markeviča, Saiva Kuple (Rīgas Būvniecības koledžas pasniedzēja, Ģ. Eliasa Vēstures un mākslas muzeja Restaurācijas nodaļas vadītāja, Zemgales Restaurācijas centra vadītāja), Liene Visendorfa (LNMM restauratore–meistare), Inga Meldere (dzīvo un strādā Somijā), Līga Jansone, Agnija Burmeistere (LNMM restauratore–meistare), Olga Ceple, Maija Tirzīte (LMA Restaurācijas katedras docente), Ieva Soprāne, Dmitrijs Laščetko (LMA Gleznniecības katedras lektors), Zane Kēlere, Agnese Apsīte (LMA stundu pasniedzēja).

2018. gadā Gunita Čakare dodas pensijā un viņas vietā nāk Dace Pāže, šobrīd pildot arī katedras vadītājas pienākumus.

Kopš 1990. gada Restaurācijas katedras mākslas objektu reģistrācijas žurnālā ir reģistrēts 1001 mākslas darbs – gan ikonas, gan gleznas uz audekla, kartona un pat metāla pamatnēm. Pēdējos gados bakalaura (BA) programmas 1. kursā tiek uzņemti vidēji 6 studenti, ne visi uzņemtie tiek līdz diplomdarba izstrādei, pirmais un otrs mācību gads ir izšķirošais, kad jaunieši labāk iepazīst restaurācijas specifiku un izdara izvēli.

Studiju gadu gaitā, apgūstot arvien sarežģītākus uzdevumus restaurācijas jomā, students izveidojas par speciālistu, kurš spēj patstāvīgi strādāt, ievērojot restaurācijas zinātniskos pamatprincipus, un sagatavot starptautiskajā praksē atzītu restaurācijas dokumentāciju. Restaurācijas katedrai ir vairāki sadarbības līgumi gan ar Rīgas muzejiem un baznīcām, gan arī aiz Rīgas

robežām esošiem muzejiem, kuriem nav savas restauratora štata vietas. Studenti mērķtiecīgi tiek iesaistīti praksēs, kas sniedz neatsveramu pieredzi darbam ārpus akadēmijas telpām un ierastās darbnīcas vides. Pēdējos gados bijusi radoša sadarbība ar Jūrmalas muzeju – V. Buša gleznu kolekcijas sakopšana muzeja filiālē Bulduros. Ir iesākta Rīgas Sv. Franciska Romas – katoļu baznīcas lūgšanas telpas sienas polihroma ornamentālā gleznojuma konservācija un mākslinieciskā restaurācija (19. gs. beigas). Sadarbībā ar Agnesi Apsīti studenti iet praksē uz Barikāžu muzeju, kur piedalās 4. stāva gaitēņa dekoratīvās apdares atjaunošanā. Darbus sākot, 19. gs. beigu ornamentāli dekoratīvais krāsojums eļļas un līmes krāsas tehnikā bija pilnībā aizsegts ar vairākkārtējiem pārkrāsojumiem. Pēc ilgāka pārtraukuma 2024. gada rudenī Kuldīgas Svētās Trīsvienības katoļu baznīcā Vācijas studenti kopā ar Latvijas studentiem no LMA un Rīgas Būvniecības koledžas veica koka interjera priekšmetu konservāciju. Darbi notika stingrā Vācijas Lietišķo zinātņu un mākslas augstskolas profesora Maikla fon der Golca uzraudzībā, no Latvijas puses pasākumu koordinēja restauratore Zane Kēlere. Šī kopīgā restaurācijas prakse Kuldīgā notika jau septīto reizi un pagaidām grūti prognozēt, kad atjaunotie priekšmeti atgriezīsies baznīcas interjerā.

Pagājušajā mācību gadā bakalaura grādu ieguva 3 jaunie restaurācijas speciālisti, veicot gan sarežģītus restaurācijas darbus, gan apjomīgas rekonstrukcijas gleznniecības kopēšanā. BA darbs sastāv no 3 daļām – paplašināta restaurācijas pase, restaurējamais objekts un gleznas kopija vai rekonstrukcija. Elīna Zvejniece veica Pasiēnes Sv. Dominika Romas katoļu baznīcai piederošās nezināma autora stājgleznas “Krusta ceļa XIII stacija” (a/e, 144×104 cm) izpēti un restaurāciju. BA darba ietvaros tika veikta arī Jūliusa Dēringa gleznas “Paula fon Mēdema portrets” rekonstrukcija (a/e, 78×64 cm).

Rekonstrukcija veikta, balstoties uz melnbaltu mākslas darba fotokopiju. Oriģināls līdz mūsdienām nav saglabājies, taču, veicot izpēti par attēloto Paulu fon Mēdemu, par tā datējumu droši pieņemams 19. gs. vidus, kad viņš strādājis kā Krievijas Impērijas diplomāts.

Alise Ločmele BA darba ietvaros veica Jāņa Staņislava Rozes gleznu "Sievietes portrets" (a/e, 58,7×48,5 cm) izpēti un restaurāciju, kā arī pabeidza iepriekšējā kursā iesākto nezināma autora gleznu "Svētais Antons ar Kristus Bērnu" (a/e, 73×58,5 cm) restaurāciju – tika veikta sarežģīta mākslinieciskā tonēšana un seju rekonstrukcija. Papildus gleznu restaurācijai tika veikta Jūliusa Dēringa 1851. gada gleznu "Sievietes portrets" (Elizabete von Firkša) rekonstrukcija no melnbaltas fotogrāfijas.

Kates Graudules BA darbs sastāvēja no divu gleznu izpētes, konservācijas un restaurācijas un vienas gleznu rekonstrukcijas. J. Aronoviča gleznu "Atraitnītes glāzē" (a/e, 27,2×35,5 cm) izpēte un restaurācija. Stājgleznu "Skats no Pārdaugavas uz Rīgu" (a/e, 46,5×61,3cm) izpēte un restaurācija. Gleznu autors nav zināms, tās datējums arī precīzi nav zināms, aptuvenais tapšanas laiks ir 19. gs. un 20. gs. mija. Glezna ir Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja īpašums. Bakalaura darba ietvaros tika veikta rekonstrukcija nezināma autora gleznai bez nosaukuma, bet ar paplašinātu izpēti ir zināms, ka šis ir "Juliane Jakobine von Fock portrets". Precīzs gleznu datējums nav zināms, iespējams ap 18. vai 19. gs., spriežot pēc von Fokas mūža ilguma.

Šo mācību gadu plāno absolvēt 5 studenti BA programmā un 4 maģistrantūras (MA) programmā. BA programmas studenti strādā ar gleznām no atsevišķām katoļu baznīcām, darbi ir dažādās saglabātības pakāpēs, uz atšķirīgām audeklu pamatnēm, studentiem ir jāatrisina virkne sarežģītu restaurācijas problēmu. Šī gada rekonstrukcijas uzdevums

glezniecības kopēšanā ir sadarbībā ar Robertu Grinbergu, Lielvirčavas muižu un Rundāles pili. Tiek kopēti triju fon Klopmann dzimtas daiļā dzimuma pārstāvju portreti, kuru oriģināli pagājušā gada rudenī atceļoja no Vācijas uz Latviju, autors nezināms, datējums ir 18. gs. 60. gadi. Šobrīd Lielvirčavas muižā ir eksponētas šo gleznu fotokopijas. Un divas Rundāles pilī eksponētas 1864. gadā tapušās T. Tīmes gleznu ar baronesi un baronu fon Bēriem. Studentu gleznotās kopijas tiks izstādītas Popes un Lielvirčavas muižās.

Maģistrantūras programmā gribētu izcelt divas studentes – Lilitu Lipinku un Kristīni Priedīti, kuras pēc BA diploma saņemšanas pieņēma izaicinājumu no Paula Stradiņa Medicīnas un vēstures muzeja un pavasarī MA darba ietvaros aizstāvēs pētījumu par diorāmām – trīsdimensiju mākslas darbiem, kas attēlo kādu vēsturisku ainu vai notikumu. Diorāmu tēma ir atsevišķa raksta vērtība, jo mūsdienās ar tehnoloģiju palīdzību ir pieejami daudz un dažādi citi veidi, kā iekārtot skatītājiem saistošas ekspozīcijas, un diorāmas nereti tiek uzskatītas par novecojušu sižeta izklāsta veidu. Tomēr līdz ar šo objektu novecošanu to saglabāšanas tēma pasaulē kļūst arvien aktuālāka. Maģistra darba ietvaros tiek pētīti divi objekti, kas muzeja arhīvos dēvēti par etnomedicīnas diorāmām – "Ievainots kareivis pie cilts mātes" un "Tautas ārste un mags pie ievainotā". Diorāmas datējamas ar 20. gs. 50.–70. gadiem, tie ir pēckara gadi, un ir spēcīgi jūtama šim laikam raksturīgā pieticība. Pētot tehnisko uzbūvi un konstrukciju, atklājās laikmetam atbilstošu māksliniecisko risinājumu meklējumi, izmantojot dažādus pieejamos materiālus. Objekta konstrukcijas un materiālu dažādības dēļ tā saglabāšana un restaurācija nenoliedzami ir sarežģīts un laikietilpīgs process. Lai veiktu šī objekta precīzāku izpēti, tika piesaistīti konkrēto jomu kolēģi – metāla, tekstila un papīra restauratori, bioķīmijas un ķīmijas speciālistes.

Medicīnas muzeja diorāmās nav izmantoti ilgtspējīgi materiāli, ņemot vērā sarežģīto ekonomisko laiku, taču tieši tādēļ šie darbi kalpo arī kā mākslas attīstības izpētes avoti. Diorāma ne tikai kalpo kā izglītojošs un informatīvs muzeja eksponāts, bet arī veido daļu no kultūras mantojuma, apvienojot saturisku vēstījumu un māksliniecisku nozīmi.

Katedrā katru gadu ir kāds pieredzes apmaiņas students, šogad ir studente no Bukarestes Nacionālās Mākslas universitātes Rumānijā. Arī mūsu studenti un pasniedzēji aktīvi piedalās pieredzes apmaiņas braucienos, kas tiek organizēti Erasmus programmas ietvaros, tādējādi gūstot vērtīgas zināšanas un paplašinot redzesloku starptautiskā līmenī. Restaurācijas katedra nākotnē plāno turpināt attīstīt inovatīvas mācību metodes, veicināt starpdisciplināru sadarbību un aktīvi iesaistīties starptautiskos projektos, lai nodrošinātu nozares attīstību un kultūras mantojuma saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

*Dace Pāže,
LMA docente, LMA Restaurācijas
katedras vadītāja, stājglezniecības
restauratore–meistare*

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.100

ISSN 1691-0966

Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Adrese:
Merķeļa iela 13, Rīga LV1050,
tālr. +371 29130139
LRB e-adrese:
restauratorubiedriba@gmail.com

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktore D. Murziņa
e-pasts: murzina.dita@gmail.com
Korektore A. Pudāne

Mājas lapa:
www.restauratorubiedriba.lv